

Μάθημα: Αρχαία Ελληνικά Ανθρωπιστικών Σπουδών

Τάξη: Γ' Λυκείου

Ημερομηνία: 21/02/2021

Καθηγητές: Λυκουρέντζου Τίνα

Ονοματεπώνυμο:

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλους Ἠθικά Νικομάχεια (B 1, 7-8 και B6, 4-8)

α' απόσπασμα

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

β' απόσπασμα

Ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἕλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς... Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταῦτόν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μναῖ προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς. [...]

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων ως σωστό ή λανθασμένο σύμφωνα με το νόημα των κειμένων που σας δίνονται:

1. Με το προθετικό σύνολο *έν αὐτοῖς* ο Αριστοτέλης αναφέρεται στους εμπρόθετους *περί τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς*.
2. Η αγωγή κατά τον Αριστοτέλη πρέπει να λάβει υπόψη της την καθοριστική σημασία του εθισμού για τη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα.
3. Το πεδίο των ηθικών αρετών δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως κάτι το διαιρετό.
4. Ο φιλόσοφος επισημαίνει ότι στις διδασκαλίες της αριθμητικής μπορεί να εντοπίσει κανείς στοιχεία για τον προσδιορισμό της έννοιας της μεσότητας στην ηθική αρετή.
5. Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί το χώρο του αθλητισμού για να προσδιορίσει ακριβέστερα την έννοια της μεσότητας.

A2. Να εντοπίσετε 5 αντιθετικά σύνολα στα αποσπάσματα και να δικαιολογήσετε τη χρήση του τρόπου της αντίθεσης που επιλέγει ο Αριστοτέλης, προκειμένου να εκθέσει την άποψή του.

Μονάδες 10 (5+5)

B1. Οι πρώτες αναφορές στη θεωρία της μεσότητας εντοπίζονται στο α' απόσπασμα, όταν ο Αριστοτέλης αναπτύσσει τη σημασία της ηθικής πράξης για την ανάπτυξη της ηθικής αρετής. Αφού λάβετε υπόψη τον αναλυτικό προσδιορισμό της έννοιας της μεσότητας στο β' απόσπασμα, να παρουσιάσετε τις μεσότητες-ακρότητες που αναφέρονται στο α' απόσπασμα.

Μονάδες 10

B2. «Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιᾶς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις»: να γράψετε τη σημασία που παίρνουν οι δύο υπογραμμισμένες έννοιες «ποιᾶς» και «αἱ ἕξεις» στα συμφραζόμενά τους και να αναλύσετε τη μεταξύ τους σχέση.

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω θέσεις τη λέξη Σωστό, αν είναι σωστή ή τη λέξη Λάθος αν είναι λανθασμένη:

1. Με το έργο Ηθικά Νικομάχεια ο Αριστοτέλης επιχειρεί, όπως και άλλοι στοχαστές από τα μέσα περίπου του 5^{ου} αιώνα π.Χ., να ασχοληθεί με όρους και ζητήματα σχετικά με την ηθική και την αγωγή .
2. Στο τέλος του Β' βιβλίου των Ηθικών Νικομαχείων βρίσκεται ο ορισμός της ευδαιμονίας από τον Αριστοτέλη: «ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν».
3. Απαραίτητη προϋπόθεση για να φτάσει ένας άνθρωπος στην ευδαιμονία είναι η κατάκτηση της αρετής.
4. Κατά τον Αριστοτέλη η ηθική φιλοσοφία είναι διακριτή από την πολιτική φιλοσοφία.
5. Η περί τα ανθρώπινα φιλοσοφία την οποία εκθέτει ο Αριστοτέλης στα Ηθικά Νικομάχεια θα ολοκληρωθεί με την εξέταση νόμων και πολιτευμάτων στα Πολιτικά.

Μονάδες 10

B4. α. Να αναλυθούν στα συνθετικά τους οι λέξεις :

1. νομοθέται:
2. συναλλάγμασι:
3. προστάξει:
4. ἀναλογίαν:
5. ἐπιστήμων:

B3. β. Για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις να γράψετε μια ομόρριζη λέξη, απλή ή σύνθετη, στη νέα ελληνική με τις καταλήξεις που σας δίνονται:

ἀκόλαστοι:	-ιμος
ποιάς:	-ικός
ἀκολουθοῦσιν:	-ία
ἀλείπτῃς:	-ή
ἔλαττον:	-μα

Μονάδες 10 (5+5)

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

B5. Στο παρατιθέμενο απόσπασμα από το έργο *Περὶ εὐθυμίας* (= Σχετικά με την ευδιαθεσία, την ψυχική γαλήνη) ο Δημόκριτος διατυπώνει την άποψη ότι η ευδιαθεσία επιτυγχάνεται με την αποφυγή των ακραίων καταστάσεων και τη "συμμετρία" του βίου.

Γιατί την ψυχική γαλήνη τη φέρνει στους ανθρώπους η συγκρατημένη διασκέδαση και η σύμμετρη ζωή. Η στέρξη και η υπεραφθονία τείνουν να μετατρέπονται στο αντίθετό τους και να προκαλούν στην ψυχή μεγάλες κινήσεις· και οι ψυχές που κινούνται σε μεγάλη έκταση δεν είναι ούτε ευσταθείς ούτε γαλήνιες. Πρέπει λοιπόν να έχει κανείς το νου του σε πράγματα που ανταποκρίνονται στις δυνάμεις του και να είναι ευχαριστημένος με αυτά που έχει. Να μη δίνει μεγάλη σημασία στα όσα ζηλεύουν ή θαυμάζουν οι πολλοί και να μην τα σκέφτεται συνεχώς. Να κοιτάζει πώς ζουν οι ταλαίπωροι και να συναισθάνεται πόσο υποφέρουν. Με αυτό τον τρόπο, τα πράγματα που είναι κοντά του και τα έχει στη διάθεσή του μπορεί κάλλιστα να του φανούν μεγάλα και αξιοζήλευτα· η ψυχή του δεν θα υποφέρει πια επιθυμώντας περισσότερα. Γιατί όποιος θαυμάζει τους ανθρώπους που έχουν πλούτη και μακαρίζονται από τους άλλους, όποιος εντρυφεί συνεχώς στις αναμνήσεις του, αναγκάζεται να σκαρφίζεται πάντοτε κάτι καινούριο και να σπρώχνεται από την επιθυμία του σε πράξεις ανεπανόρθωτες και παράνομες. Γι' αυτό ακριβώς δεν πρέπει κανείς να ψάχνει για πράγματα που είναι μακριά του, παρά να ικανοποιείται με τα όσα είναι κοντά του, συγκρίνοντας τη ζωή του με τη ζωή εκείνων που βρίσκονται σε χειρότερη θέση...

(Δημόκριτος, αποσπ. 191)

Αφού μελετήσετε το παραπάνω απόσπασμα να συγκρίνετε τις απόψεις του Δημόκριτου για τη μεσότητα με τις αντίστοιχες του Αριστοτέλη, όπως αναδεικνύονται από το β' απόσπασμα.

Μονάδες 10

Φιλοσοφοῦμεν γνησίως τε καὶ ἱκανῶς...